

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko traje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Enostopna petil-vrstica (širina 83 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

23. številka.

V Ljubljani, v soboto, dne 21. marca 1908

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Jurčičev trg številka 3/L.

Delavci! Železničarji!

Javni uslužbenci!

V nedeljo, 22. t. m. ob 2. uri popoldne bode v areni «Narodnega Doma»

ljudski shod

na katerem se bo razpravljalo o

stališču, ki so ga zavzeli meščanski poslanci v proračunskem odseku državnega zbora napram zahtevam delavcev in uslužbencev

ter o

ljubljskih občinskih volitvah.

Delavci!

Meščanski poslanci brez razlike strank so v proračunskem odseku odklonili dva socialno-demokratska predloga, ki sta bila največje važnosti za delavstvo. Socialni demokratje so predlagali, naj se uvrsti v državni proračun 20 milijonov kron za izpolnitev opravičenih zahtev državnih železničarjev in 4 in pol milijone kron za zboljšanje položaja poštinih uslužbencev. Vsi poslanci razven socialnih demokratov so glasovali proti obema predlogoma. Končno odločitev ima seveda zbornica. Socialni demokratje so naznanili oba predloga kot vota manjšine. Pridite na shod, da tam pokažete, če soglašate s politiko meščanskih strank, ki Vas poznajo, kadar bi rade dobile Vaše glasove, ki Vas pa zataje kakor Iskariot Kristusa, kadar bi lahko storile kaj resnega za zboljšanje Vašega položaja.

Delavstvo se mora oglasiti!

Pokažimo državnemu zboru, da imajo socialno-demokratski poslanci s svojimi stvarnimi zahtevami ljudstvo za seboj.

Pridite torej polnoštevilno na shod.

Poročevalec bode z Dunaja, iz Trsta in iz Ljubljane. Sklicatelj.

Nezaslišana predrznost klerikalizma.

«Liberalne stranke ne žele kulturnega boja» — to je čitati vsak dan v tem ali v onem liberalnem listu. V državnem zboru se res takozvane svobodomiselnne stranke vedejo, kakor da sploh ne bi imele duševnega liberalizma v programu. Ob tej ravnodušnosti pa narašča klerikalizmu greben in predrznost rimljanskega zistema je že tako velika, da smatra Avstrijo res za satrapijo rimskega papeža. V Vatikanu mislijo, da imajo pravico, zapovedovati v Avstriji in da ima dunajska vlada dolžnost, slušati ukaze iz Rima.

Prezretnost papistične reakcije je postala že naravnost neznosna. Kdo more s hladno krvjo čitati poročila o nezaslišanem vedenju papeževih zastopnikov, sploh ne sodi več v svobodomiselnne vrste, ampak njegov prostor je edino v klerikalni stranki.

Glasilo Pijevega društva «Vaterland» na Dunaju poroča, da je papežev nuncij pripovedoval nemu njegovih urednikov sledeče:

«Wahrmund je profesor katoliškega cerkvenega prava. Seveda je povsem nemogoče, da bi tudi v bodoče predaval o tem predmetu. Kajti za pro-

esorja cerkvenega prava je prvi pogoj, da je katoličan, a Wahrmund je svojim govorom in s svojo brošuro izstopil iz katoliške crkve. On je heretik (krivoverec) in zato ne more biti na noben način profesor katoliškega cerkvenega prava. Zato sem po ministru zunanjih zadev podal ministru za uk in bogočastje zahteve, da odstrani profesorja Wahrmunda od tega poučevanja. Ta zahteva se razume samaobsebi. — Doslej se nisem dobil odgovora od naučnega ministrstva, toda nikdar ne popustim od te zahteve.»

Papežev nuncij je torej sam pripovedoval, da se je upal vmešavati v čisto notranje zadeve avstrijske države. Kakšne pojme o svoji moči morajo klerikalci imeti, da se drznejo takih korakov? Kaj bi dejala avstrijska vlada, ako bi n. pr. zastopnik turskega sultana zahteval, da naj minister tega ali onega profesorja odstavi od poučevanja turskega jezika, ker ni Turek? A papežev nuncij, zastopnik izvenavstrijskega dvora sme v Avstriji ukazovati, kdo naj poučuje na vseučiliščih in kdo ne?

Klerikalizem je v svoji predrznosti dosegel tisto mejo, ob kateri je za neklerikalce že zločin, molčati. Reči, da je Wahrmund profesor v Inomostu in da je zadeva tirska, bi bilo kratkoma strahotepno. V tistem trenutku, ko so klerikalci nastopili in zahtevali discipliniranje neklerikalnega profesorja, je zadeva postala splošno avstrijska; še markantnejši je pa ta značaj od trenutka, ko je nuncij posegel vmes.

Nastop papeževnega zastopnika je bojni klic, ki se ga mora slišati. Agresivnost klerikalizma v zadnjih časih narašča od dne do dne in če se ne zajezi takoj te črne povodnji, postane Avstrija čez noč cerkvena država.

V kratkem se snide zopet državni zbor. Baron Beck je seveda že izdelal program za njegovo delo. Če ne bi bilo opravkov, bi si jih baron Beck izmislil, le da bi odvrnil zanimanje parlamenta od klerikalizma, ki ga šef vlade tako skrbno neguje, kakor da bi bil papežev prelat. Ako gre večina državnega zbora klerikalnemu ministrskemu predsedniku na led, tedaj pač ne bo kulturnega boja, ampak doživeli bodemo neverjetnost, da doseže klerikalizem v državi, v kateri ima notorično manjšino, absolutno moč.

Ako liberalne stranke to dovolijo, tedaj izgube zadnjo senco pravice, imenovati se svobodomiselnne in loviti glasove s svobodomiselnimi programi. Kulturni boj je v Avstriji zlasti spričo prevzetnosti klerikalizma neizogiben. Odlasati ga, bi bila največja napaka. Klerikalni klerikalizem je treba zlomiti, preden se polasti vse moči. Kam se pride, če se ne stopi mračnjastvu pravočasno na pot, vidimo na Kranjskem. Klerikalci so napovedali boj in kdor je v resnici protiklerikalni, ga mora sprejeti.

Karl Marx.

V soboto, 14. marca, je bilo petindvajset let, kar je umrl Karol Marx, ustanovitelj modernega, znanstvenega socializma.

Marx je bil rojen 5. maja 1818 kot sin odvetnika v Trieru. Študiral je pravo in filozofijo v Bonnu in v Berlinu ter je dosegel doktorat filozofije, hoteč se izprva posvetiti učnemu poklicu. Toda ker se mu je ta pot zaradi njegovega svobodomiselnega naziranja zaprla, je vstopil leta 1842 v uredništvo lista «Rheinische Zeitung», kjer se je zlasti pečal z gospodarskimi vprašanji. Leta 1843 je šel v Pariz in je sodeloval v «Deutsch-

französische Jahrbücher». Zaradi napadov na pruskega kralja je bil leta 1845 na zahtevo pruskega poslanika izgnan in se je preselil v Bruselj, kjer je živel z Engelsem. Leta 1847 je izšlo prvo njegovo znamenito delo «Beda filozofije». Novembra 1847 je bil v Londonu komunistični kongres, na katerem je Marx razložil svoje teorije. Po nalogu kongresa je z Engelsem izdelal «Komunistični manifest». Po februarški revoluciji 1848 se je vrnil v Pariz, kjer je ostal samo tri mesece. Iz Kolina ob Reni, kjer je izdajal «Neue Rheinische Zeitung», je bil leta 1849 izgnan. Tedaj se je preselil v London, kjer je spisal vsa poznejša dela, med njimi «Kapital».

Marxova je zasluga, da je dobilo delavsko gibanje čvrsto znanstveno podlago, katere tudi učnjaki ne morejo več prezirati. Marx ni bil prvi socialist, pač pa prvi socialistični znanstvenik. — Umrl je v Londonu, kjer je tudi pokopan.

Tržaška volilna reforma.

V Trstu, 16. marca.

Danes opoldne se je sešel tržaški deželni zbor in vlada mu je predložila svoj načrt volilne reforme. Ta načrt se bistveno razlikuje od onega zakona, ki ga je bila sklenila italijansko-liberalna stranka in ki ni dobil sankcije. Toda vzoren tudi ni; kakor je bilo pričakovati od Beckove vlade, je posvetila vso skrb posejnim slojem; četrto kurijo, ki jo hoče ustvariti za dosedanje nevolilce, smatra Beckova vlada pač za nekako milost, izkazano proletarcem. Skoraj da je veselo opazovati, kako žonglira Beck z volilnimi pravicami, odkar je bil proti svoji volji prisiljen, zastopati splošno in enako volilno pravico za državni zbor. Da hoče varovati takozvano «interesno» zastopstvo, ki v resnici najbolj tepta resnične opravičene interese, je še umljivo, če se jemlje splošno buržoazno stališče barona Becka v poštev. A če se je odločil za «interesni» zistem, bi bilo vsaj pričakovati, da ga bo povsod dosledno izvajal. Toda kaj vidimo? V vsaki deželi zagovarja vlada kaj drugega in kmalu bomo imeli v Avstriji celo zbirko volilnih zistemov, kakor da bi jih pripravljali za kako razstavo.

Za Trst si je torej vlada izmislila svoj načrt. Da bi bil zenialen, se pač ne more reči. — Princ Hohenlohe, ki je moral danes zagovarjati ta koncept, ima pač težavno ulogo, kajti nikakor ne moremo verjeti, da bi iz srca priporočal osnovo, v kateri je načelo enakosti tako popačeno, kakor v tem načrtu.

Vlada loči v svoji reformi mesto in okolico. V mestu predlaga štiri volilne razrede, v okolici dva; vse, kar se v mestu deli v prvi, drugi in tretji razred, je v okolici zbrano v prvem razredu, drugi okoliski razred pa odgovarja mestnemu četrtemu. A kakšne so te kurije? V prvi razred sodi, kdor plačuje 400 kron obrtnega, rentnega ali osebnega, ali pa 200 kron realnega davka; za drugi razred je treba 100 kron davka prve, ali pa 50 kron druge vrste, za tretji pa 20 odnosno 10 kron. Izjema je v drugem razredu, kjer volijo brez obzira na davek duhovniki priznanih konfesij, javni uradniki, penzionirani častniki, profesorji, srednješolski učitelji, doktorji, lekarnarji, živinozdravniki, meščanski in ljudski učitelji, pomorski kapitani, lastniki ladij i. t. d.

V tem trenutku nam niso na razpolago dovolj natančni statistični podatki; jasno je pa, da bi štel prvi razred najmanj, četrti pa največ vo-

lilcev, čeprav se hoče tudi v četrti kuriji omejiti število volilcev s triletnim bivanjem. Razlika med razredi je vsekakor ogromna. Toda vladi leže plutokratski interesi na srcu in tako daje vsakemu razredu v mestu po 17 zastopnikov, malemu prvemu prav tako, kakor velikanskemu četrtemu. V okolici pa naj dobi prvi razred devet, drugi pa šest poslancev.

Deželni zbor je danes sklenil, izročiti vladni načrt posebnemu odseku 11 članov, v katerega sta izvoljena tudi dr. Rybař in dr. Slavik. — Tistih hrupnih prizorov, ki so se odigrali v zadnjem zasedanju, torej ni pričakovati. Da so italijanski liberalci sami predlagali zastopanje slovenske manjšine v odseku, kaže skoraj na nekako mirnejše razpoloženje v italijanskem nacionalističnem taboru. Drugo je seveda vprašanje, kaj je pričakovati od odseka. Na zboljšanje načrta skoraj ni misliti. Tudi naši italijanski liberalci so se nekdanj navduševali za splošno in enako volilno pravico, a vsak otrok v Trstu vé, da so jo predlagali le zato, ker so trdno pričakovali, da je vlada ne potrudi. Zato bi bilo zaman upati, da poskusijo sedaj kako spremembo v radikalno-demokratskem zmislu. Pa tudi Rybař in Slavik ne bosta mislila na to. Še paziti se mora, da se načrt v odseku še ne poslabša, kajti tudi to bi bilo lahko mogoče in če bi bilo odvisno samo od gospodujoče klikke, bi se tudi gotovo zgodilo.

Reformatično delo s to osnovo nikakor ne bo končano. Socialna demokracija ne more mirovati, dokler ne zmaga tudi v deželnem zboru splošna in enaka volilna pravica i v novem zboru, ki bo vsekakor izvoljen že na podlagi reformirane volilnega reda, bo njena glavna naloga, napeti vse sile v dosego tega cilja. Če bo psa manj bolelo, da se mu odseka rep po koščkih, je seveda drugo vprašanje, o katerem pa baron Beck, kakor se zdi, ne razmišlja.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v
kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vaše
glasilo. . . Agitujte „Rdeči Prapor“!

Starostno zavarovanje.

V proračunskem odboru državnega zbora je proračun ministrstva za notranje zadeve na dnevnem redu. To priložnost je porabil, kakor smo že poročali, poslanec dr. Adler za občiren govor, v kratkem se je dotaknil tudi delavskega zavarovanja za starost in onemoglost. Dejal je glede te točke sledeče:

«Prehajam k vprašanju, ki je za nas najbolj važno, k vprašanju delavskega zavarovanja za starost in onemoglost. To zavarovanje izrablja vlada na eni strani za zbujanje napačnih upov med prebivalstvom, na drugi strani pa finančni minister za preprečitev drugih važnih izdatkov. Starostno zavarovanje mora že končno postati resno. Načrt je gotov in brez ovir se ga lahko predloži že v sedanjem zasedanju. Obstoja pa komplot, da bi se zavleklo delavsko zavarovanje v neskončnost. Po pravici še želi, da bi dobili obrtniki in kmetje starostno zavarovanje. Nihče ne smatra te želje bolj za opravičene, kakor socialni demokratje. Zavarovanje samostalnih pa tehnično se ni dozorelo in tudi ne gre, da bi se zadrževalo delavsko zavarovanje toliko časa, da bodo tisti, ki žele zavarovanje samostalnih vedeli, kaj pravzaprav hočejo. Tu imamo naravnost zaroto zoper zavarovanje delavstva.

Nihče naj se pa ne moti glede tega, da je delavstvo že dovolj čakalo in se bo do skrajnosti uprlo vsakemu novemu poskusu zavlačevanja.

Zadnji čas so zlasti udje krščanske socialne stranke spravili «ljudsko zavarovanje» v ospredje in ga postavljali proti zavarovanju delavstva. V ozadju se pa opaža sebične namene agrarcev in gotovih malomeščanskih krogov ter fiskalčno tesnoprjsje finančnega ministra. Zoper to bomo vodili boj s tako odločnostjo, da bo zadostovalo.

Dočim se hoče raztegniti starostno zavarovanje na ljudi, katerim ne more biti namenjeno, vidimo na drugi strani stremljenje, izriniti iz delavskega zavarovanja vrsto ljudi, ki sodijo tja, pa jih vriniti v posebno zavarovanje: trgovske pomočnike. Minister ima dolžnost, predložiti novelo, v kateri se jasno pove, če spadajo delavci, ki se imenujejo

trgovski uslužbenci, pa so po vsem svojem načinu življenja delavci, pod zakon o zavarovanju privatnih uradnikov ali ne. Prosim ministra, naj se jasno izrazi o tem.»

V torek, 17. t. m., je govoril minister za notranje zadeve Bienerth in je odgovarjal tudi glede delavskega zavarovanja sledeče:

«Po obsežnih pripravah in po zaslisanju vseh prizadetih faktorjev je ta zadeva toliko dozorela, da se je v ministrstvu za notranje zadeve lahko izdelalo v glavnem načrt za zakon. Po namenih vlade naj ta zakon ne vpelje samo prisiljenega zavarovanja delavcev za starost in onemoglost, ampak v zvezi s tem naj združi sploh vse delavske zavarovanje v eno celoto. Razume se, da je za takoj teško in obsežno zakonodajno delo treba temeljite priprave. Doslej se je pospeševalo delo z vso vnelom. O dovršenem načrtu nameravam takoj začeti obravnavo z ostalimi ministristvi, katerih je več prizadetih. Vsačkemu zavlačevanju, ki ni v sami stvari utemeljeno, se bomo izogibali.

Iz krogov malih obrtnikov in kmetov prihajajoče želje po zavarovanju so dale vladi povod, temeljito študirati zadevo. Preobsežno raztezanje prisilnega načela o zavarovanju bi pa povzročili velike nevarnosti in bi lahko diskretiralo javno zavarovanje sploh. Starostna preskrba malo-obrtniških in kmetijskih krogov mi je zelo simpatična; ne sme se pa prezreti, da je zaradi različnih potreb delavstva in samostalnih poklicev morda potrebno ločeno ravnanje v tem vprašanju.»

Iz izvajanja poslanca dr. Adlerja je bilo razvidno vznemirjanje enega dela trgovskih uslužbencev, ki niso na jasnem, ali velja zanje zakon o penzijskem zavarovanju, ali ne. Izjavljam, da po mojem mnenju trgovski pomočniki in obrtno pomožna osebe v splošnem ne podpadajo penzijskemu zavarovanju, da so pa tudi v teh poklicih osebe, ki opravljajo večinoma ali pa izključno duševno delo in velja zato zakon o zavarovanju privatnih uradnikov tudi zanje.

Sodrug! Somišljeniki!

Potreba, razširiti in poglobiti socialistično tiskopisje na Slovenskem se že davno čuti med zavrednim delavstvom. Čeprav se mora priznati, da je naše časopisje napredovalo, kolikor je bilo mogoče v tesnih razmerah in da se je tudi sicer na knjižnem polju kaj storilo, nam vendar nikakor ne more zadostovati, kar smo doslej dosegli. Če je že za meščanske stranke tiskana beseda velika moč, je še mnogo večja za stranko delavcev, katerim mora nadomestiti največji del izobrazbe, ki jo srečnejšim slojem posreduje šola. Izobraževalno in bojno sredstvo je delavcu časopis in knjiga in zato ne sme biti na tem polju nobenega zastajanja. Neskočno mnogo dela je treba še izvršiti, da dohitimo bogate meščanske stranke, ki imajo obsežno časopisje in številne knjižne zavode; a naš cilj ni dosežen, če jih dohitimo, temveč prekiniti jih moramo.

To je pa le tedaj mogoče, če so za časnikarsko in književno akcijo potrebna sredstva na razpolago. Že zadnji zbor stranke v Trstu je priporočal zaradi tega ustanovitev književne zadruga, ki se ima sedaj ustanoviti.

Nameravani zadrugi je ime

„Delavska tiskovna družba v Ljubljani“, registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Po § 2. pravil ima zadruga namen, pospeševati gospodarsko korist zadrugnikov s skupnim izdajanjem knjig, muzikalij, umetnin, časopisov, političnih, strokovnih in leposlovnih, z izvrševanjem knjigotrske ter grafično-artistične obrti in z založništvom knjig vseh vrst.

Zadruženi delež (§ 6.) znaša 50 kron.

Vsak zadružnik mora plačati vsaj en zadružni delež, sme pa z dovolitvijo načelstva vložiti tudi več deležev. Delež se vplačuje ali takoj v gotovini pri vstopu, ali po dve kroni na mesec, dokler ni znesek vplačan, kar pa se mora zgoditi v 25 mesecih. Kdor zaostane s svojimi obroki tri mesece za seboj in na tozadavni opomin ne stori svoje dolžnosti, izgubi članstvo; njegovi vplačani obroki pa zapadejo rezervnemu skladu.

Čisti dobiček (§ 8) se razdeli kot dividenda med zadružnike po razmerju števila in visokosti zadruženih deležev, ki so bili uplačeni koncem leta, preteklega neposredno pred poslovnim letom po odbitku za rezervni zaklad določenih prispevkov in

drugih zneskov, katere sklens občni zbor za dobrodelne in koristne namene.

Zadruga opravlja svoja opravila (§ 12) samostalno s sodelovanjem vseh zadrugnikov. Njeni organi so: 1. Načelstvo, 2. občni zbor, 3. nadzorstvo.

Visokost vpisnin (§ 33) določa načelstvo. Dokler se kaj drugega ne določi, znaša vstopnina eno krono za člana.

Naslednji ustanovitelji zadruga (§ 38.): Anton Kristan, urednik časopisa «Naprej» v Idriji, Miha Čobal, ravnatelj občnega konsumnega društva v Zagorju, Ebin Kristan, pisatelj v Ljubljani, Frau Bartl, izdajatelj «Rdečega Prapora» v Ljubljani, in Ivan Mlinar, korektor v Ljubljani, so upravičeni, izposlovati registrovanje pri ces. kr. deželnem kakor trgovskem sodišču v Ljubljani, in v osmih dneh po izvršenem registrovanju sklicati občni zbor v svrhu izvolitve načelstva in nadzorstva.

Sodrug!

Ustanovitev tiskovne družbe je začetek novega dela, ki lahko neizmerno povzdigne delavsko gibanje na Slovenskem. Moč tiskovne zadruga se samoposebi prenese tudi na delavsko stranko. Zato je dolžnost vsakega zavednega sodruga, da pristopi novi zadrugi in ji pridobi obilo članov.

Izobrazba je temelj vsega našega napredka; izobrazbe pa ne more biti brez dobrega časopisja in književništva.

Na delo, sodrug!

Proč z brezpravnostjo!

Za enake dolžnosti enake pravice!

Ljudstvo zahteva tudi za deželni zbor splošno in enako, tajno in direktno volilno pravico!

Če je zrelo za državni zbor, je zrelo tudi za deželni zbor!

Politični odsevi.

Tiskovni odsek državnega zbora je končno tudi imel sejo. Sklenilo se je glede odgovornega uredništva, da je kaznjivo, če se naznani za odgovornega urednika človeka, ki nima opravljati njegovih nalog. Najbolje bi bilo, da bi se sploh odpravilo funkcijo «odgovornega» uradnika. V Ameriki n. pr. se prav dobro izhaja brez njega. Čudno, da še ni prislo gospodom zakonodajcem na misel, kako nezmiseln mora biti včas ta poklic. Vzemimo velik dnevnik, ki obsega pogostoma več gradiva, kakor debela knjiga. Izdeluje se tak list noč in dan. «Olgovorni» bi moral po zakonu čitati vsako vrstico, preden pride v list; tudi inse-rate, seveda tudi brzobjavna in telefonična poročila. On se torej sploh ne bi smel ganiti iz redakcije, spanju pa bi se moral povsem odvaditi. Fizično je umevno, da mora odgovarjati za sestavke, katerih ne more čitati, preden grede v tisk, in mora «zanemarjati dolžno pažnjo». — Glede koncesij v tiskovni obrti je odsek soglasno izrekel, da koncesije nasprotujejo pojmu tiskovne svobode in državnim temeljnim zakonom. O dotičnem paragrafu (12) se bo razpravljalo, kadar poda vlada natančne izjave. — Vlada je hotela, da se sme prepovedati kolportažo na ulicah, če je kak list tekem enega leta dvakrat kaznovan zaradi nekaterih določenih zločinov. Odsek je zavrgel to določbo.

Tirolski klerikalci delajo z Wahrmundovo zadevo strašno mnogo vode in ostali klerikalci jim seveda sledé. Poročali smo že, da so v nedeljo priredili v Inomstu «protesten» shod. V pondeljek je pa pel klerikalni boben po vsej državi, češ, kako velikanska katoliška demonstracija je bila to. No, s tem bobnanjem je bilo že precej tako, kakor če otrok v temi kriči, da ga ne bi bilo strah. Klerikalci so se namreč opekli. Sedaj se zvé, da so hoteli sprva prirediti sočasno tri shode; a prepričali so se, da zadostuje en sam prostor. Pred par leti so priredili tirolski klerikalci v Inomstu protesten shod zoper protiklerikalni list «Scherer». Takrat je še pribitelo stirikrat toliko kmetov z dežele v mesto, demonstrirati za «sveto vero». Letos je agitralo vse, kar je klerikalno, ampak kmetje imajo tudi na Tirolskem že druge opravke.

Granito di Belmonte, papežev nuncij na Dunaju, pravi, da se ni vmešal v notranje avstrijske zadeve, češ, da je Wahrmundova afera splošno verska stvar. Priznati se mora klerikalcem, da so še vedno mojstri v zavijanju. Wahrmund ni pro-

Umetnost in književnost.

Najhujši sovražniki je naslov knjižici, ki jo je spisal Rado Murnik; izdala jo je »Narodna Založba«. Namen knjižice je, poučiti ljudstvo o rodilnih nalezljivih boleznih. Rado Murnik je znan kot humorist. Njegova knjižica o bakterijah je zanimiva; le poljudna se nam ne zdi zelo. Najbolj potrebno bi bilo pač, poučiti ljudstvo o profilaktičnih sredstvih. Kot prvi pokus na tem polju je priporočljiva. Cena 60 vin., po pošti 70 vin.

Društvene vesti.

Predavanje. Nocoj ob 8. predava v »Akademiji« (»Mestni Dom«) profesor Rohrauer iz Zagreba o »Socialnem vprašanju«. V Zagrebu nimajo Rohrauerja baš za velikega učenjaka. Bomo videli, kaj vé o socialnem vprašanju. Za delavce in dijake je vstop prosti.

Strokovni pregled.

Občni zbor društva tiskarjev na Kranjskem je bil v soboto dne 14. t. m. v Ljubljani. To je najstarejše strokovno društvo, kot tako je obhajalo dne 8. februarja t. l. prav štirideset let. Dolga je ta doba in splošno je tudi znano, kako velikanske uspehe ima zaznamovati ta organizacija v interesu svojih članov. Osnovano se je pred štiridesetimi leti kot navadno izobraževalno društvo, a kaj je danes to društvo v socialnem oziru za člane in za njih svojce, nam pojasni karnajkrajši posnetek iz letnega poročila. Društvo šteje 162 članov (rednih) in enega onemoglega. Med letom sta umrla dva člana (1 časten). Dohodkov je imelo društvo na članarini 11.041·80 K, vpisnini 12 K, dohodek imetja 1480·64 K in različni dohodki 971·25 K; skupaj torej 13.505·69 K. Stroški pa znašajo za bolniško podporo 2604·60 K, brezposelno podporo 718 K, za podporo potujočim članom 1027·20 K, onemoglim 1056 K, sirotam 488 K, vdovam 374 K, pogrebne 300 K, za preselitvene stroške 80 K; skupaj torej za podpore 6647·80 K; dalje za izobrazbo 1133·86 K, upravo 1138·87 K, organizacijo 872·22 K ter različni izdatki 2736·24 K; vsi izdatki torej 12.528·99 K. Imetje se je pomnožilo za 976·70 K in je naraslo koncem leta na 37.536·09 K, razen knjižnice in inventarja (2700 K) ter tarifnega in dispozicijskega sklada. Knjižnica šteje 1427 knjig; društvenikom je na razpolago 28 časnikov (med njimi 7 socialističnih, strokovni in politični listi in revije). Preteklo leto spada med leta mirnega razvoja. Kljub temu je imelo društvo štiri zborovanja, odbor pa 18 sej; razen tega pa je imel pododbor: tarifna komisija tudi vrsto sej, ki so se pečale glavno z nadzorovanjem meznega tarifa. Z novim letom je stopila Ljubljana v IV. mezdni razred, tako da znaša sedaj v provinciji najnižja plača 26 K, v mestu Ljubljani pa 28 K. Vecina stalnega pomočništva je tudi imelo plačan dopust do enega tedna. V odbor so bili izvoljeni: Predsednikom L. Werzak, podpredsednikom I. Mlinar, računovodji O. Platin, blagajnikom I. Komar, blag. nam. Ig. Lampič, zapisnikarjema: E. Jakhel in A. Strekelj, knjižničarjema Š. Dražil in I. Nabernek, odbornikom M. Hrovatin in V. Koželj. Računskim preglednikom I. Ciber, F. Ojstriš, O. Tutta. Upraviteljema potniške blagajne: O. Platin za Ljubljano in M. Petrič za Novo mesto. Člani tarifne komisije so: A. Hrovatin, P. Jeločnik, F. Jezeršek, Jos. Linhart, Jos. Pavlič, R. Stibinger in O. Tutta. Vsi izvoljeni so porok, da bo društvo tudi znanprej izvrševalo si dano nalogo in stalo na čelu modernega delavskega gibanja na Slovenskem, kar je tudi predsednik po sprejetju mandata naglašal. K štiridesletnici le čestitamo društvu.

Dopisi.

Trst. Ker je vlada izdala naredbo za ustanovitev obrtnega sodišča v Trstu, se vrše volitve delavskih sodnikov že meseca maja. Strokovne organizacije so ustanovile v to svrhu juridični tečaj za organizirane delavce. Delavskih sodnikov bo v tem sodišču 50 in 50 gospodarjev. Delavce poučuje odvetnik dokt. Puecher. Kdor se misli vpisati, naj se takoj oglasi pri lastni organizaciji.

Trst. Poslanec Rybač je jako čuden političen mož. Ko je sodrug Kristan lansko leto trdil na shodu v »Narodnem Domu« v Trstu, da se v politiki ne da takoj vsega doseči in da je splošna volina pravica v državni zbor začasno vrhunec pridobitve v narodnem, kakor tudi v socialnem

oziru, takrat se je Rybač pridružil Kristanu. Dva meseca pozneje je pa poklical koroskega Grafenauerja v Trst in grmel ravno proti oni volilni pravici, ki jo je poprej hvalil. Vspeha seveda ni dosegel. Toda sedaj je spet spremenil nazore. Včeraj na shodu v Gropadi je hvalil istrskega dokt. Laginjo, ker je pridobil Slovanom v Istri — ki tvorijo dvetretjinsko večino prebivalstva — 19 mandatov in privolil, da se oni tretjini Italijanov v deželi dá 25 mandatov v deželni zbor Istre. Poslanec Rybač spreminja politične nazore tako kakor mi — obleko. Narodnjaki so mu postavili slavolok in na shodu so se samega navdušenja — solzili. Poslanec Rybač pač vé, kakšne volilce zastopa, zato se tudi iz njih norčuje.

Gospodarski pregled.

Tržaške delavske zadruga imenitno napredujejo. Pogledati je treba samo številke. Evo:

Pregled razprodaje:	
Zadružna doba 1906—1907	1907—1908
Kron	Kron
Julija 12521·05	21065·09
Avgusta 11996·74	21283·22
Septembra 14183·43	22637·38
Oktober 15557·59	25635·84
Novembra 16364·22	27497·52
Decembra 18991·80	30430·04
Januarja 17665·92	32121·53
Februarja 16795·39	36710·15
124076·14	217380·77

Dividende: V mesecih septembru, oktobru, novembru, decembru, januarju in februarju se je razdelilo društvenikom za 2715·95 K blaga dividend zadružne dobe 1906—1907.

Podpore vdovam in bolnim članom, se je dalo v mesecih septembru, oktobru, novembru, decembru, januarju in februarju za 909·11 kron blaga.

Februarja leta 1907 se je razprodalo za 16795·30 kron blaga; februarja 1908 se je razprodalo za 36710·15 kron!!

Ako slovenski in italijanski narodnjaki, ki so v večini stacunarji, vpijejo proti socialistom, se ne more trditi, da je to brez vzroka. Človek, ki se ga davi, ne bo hvalil onega, ki mu stiska vrat...

Veste, jaz tudi nisem kak tepec,

ki veruje kakršnokoli hvalisarije; za to sem pa pač hvaležen, da so mi priporočili sodenerske mineralne pastile — prave Fayeve seveda. Te so res pravo čudo. Če ste hripavi, če kašljate, če ste zamrznjeni, če bolehate za tvorbo kisline v želodcu: par Fayevih pravih Sodener, pa ste zdravi. Smete mi verovati, jaz jemljem Fayeve prave Sodener že deset let. Kupite jih lahko v vsaki lekarni, drogeriji in trgovini z mineralno vodo po K 1·25 skatljica.

Glavno zastopstvo za Avstro-Ogrsko:

W. Th. Guntzert
Dunaj, IV./A., Grosse Neugasse 27.

Palniki v Ameriko
Kateri kolijo dobro, po ceni in zanesljivo potovati naj se obrnejo na **Simona Kinetexa** v Ljubljani Kolovozsko ulico 20. Kvetov strica Pojasnila daje se brezplačno.

Novo! Novo!

Izšla je v založbi časopisa „Naprejš“ v Idriji brošura

„Proletarijat“

ki jo je napisal Karol Kautsky, poslovenil Anton Kristan
Brošura »Proletarijat« obravnava sledeče predmete: »Proletarec in rokodelski pomočnik«, »Delavska mezda«, »Razpad proletarske rodbine«, »Prostitucija«, »Industrijska rezervna armada«, »Rastoča razsežnost proletarijata« in »Trgovski in »izobraženi« proletarijat«.
Cena brošuri 30 vinarjev.

Šaljive bazare
kakor tudi vse slavnostne predmete dobavlja najceneje
WUNIBALD PLANN
Dunaj, VI/2, Wallgasse 19
(poleg Raimundtheater). 24

Berite! Berite!

Čitajte in širite sledeče knjige in brošure:

K. Kautsky:
„Kdo uničuje proizvodnjo v malem?“
Cena 30 vinarjev.

H. Kirchsteiger:
„Pod spovednim pečatom“.
I. del velja 2 kroni 60 vinarjev. II. del velja 2 kroni.

A. Kristan:
„Socializem“.
Cena 20 vinarjev.

A. Kristan:
„Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo“.
Cena 10 vinarjev.

K. Marx in Friderik Engels:
„Komunistični manifest“.
Cena 40 vinarjev.

A. Kristan:
„Zakaj smo socialisti?“
Cena 14 vinarjev.

„Vatikanski jetnik“.

Razglednica. Komad 6 vinarjev. 100 komadov 5 kron.

Vse te knjige in brošure se dobe v upravi »Rdečega Praporja« v Ljubljani, »Naprejš« v Idriji in v vseh slovenskih knjigarnah v Ljubljani, Trstu, Gorici in Kranju.

3letna pismena garancija!

Vsakemu se nudi prilika, da kupi za **8 K** preje 18 K

Krasna prava »Gloria« srebrna ankerremontoir ura, gravirana z dvojnimi pokrovom natančno preizkušena na 10 kamnov tekoča. Z lepo verižico in obeskom K 10. Ista ura s sekundarnim kazalcem K 9. Meteor-Tula K 7·90.
Razpošilja po povzetju **Eksportna trždka ur, Dunaj XIV/3** (prej Henrik Weiss). Sechshausersstrasse 5/11.

KAVARNA

„Unione“ preje „Tedesco“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napiitina je izključena.

Prva domača slovenska pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12 pod novim strokovnim vodstvom priporoča slavnemu občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svoje novo varjeno, priznano izborno pivo v sodih in steklenicah.

Ustanovljeno leta 1855. Številka telefona 210. Ustanovljeno leta 1855.